

Lægen i psykiatrien

af Anne Bastholm Blicher, 1. reservelæge, Afd. P3, Århus Universitetshospital Risskov

En læge fortæller om sit arbejde i retspsykiatrien

DEN FØRSTE KONTAKT

Som læge i psykiatrien arbejder man primært med undersøgelse, diagnosticering og behandling af psykisk sygdom. Når jeg møder en ny patient, har jeg i første omgang flere ting for øje. For det første forsøger jeg at opnå en god kontakt med patienten, dvs. at opnå patientens tillid og tro på, at jeg vil og kan hjælpe med de problemer, som patienten præsenterer. For det andet vil jeg gerne signalere, at patienten nu er kommet til et sted, hvor han/hun kan tale om alt, og hvor intet er tabu.

Det er vigtigt, at patienten føler sig tryk, hvis han/hun skal kunne fortælle om de måske mest mærkelige eller skamfulde eller skræmmende oplevelser, de nogensinde har haft. Ligeledes er det vigtigt at bevare roen og signalere, at jeg ikke bliver overrasket, forarget eller bange for de ting, patienten fortæller. Endelig forsøger jeg at formidle til patienten, at hans eller hendes problemer ikke er unikke, men at andre har de samme problemer, og at vi i psykiatrien har erfaring med at hjælpe til at tackle dem. Det hjælper som oftest til at skabe mere ro omkring en ellers skræmmende og skamfuld situation.

UDREDNING

Sideløbende med at jeg forsøger at skabe en god kontakt med patienten, skal jeg hurtigst muligt have udelukket akutte lidelser, som kræver øjeblikkelig behandling. Enkelte livstruende fysiske sygdomme, forgiftninger eller komplikationer til misbrug kan nemlig præsentere sig med psykiatriske symptomer. Når sådanne er udelukket, kan den videre undersøgelse fortsætte i et tempo, som er afstemt efter, hvad patienten kan holde til. Forpinte patienter kan ofte kun holde til en kortere samtale og fysisk undersøgelse uden at få det endnu dårligere, og så handler det om at prioritere, sådan at de vigtigste ting afklares straks, og de uddybende spørgsmål og undersøgelser udsættes til senere.

Fysiske årsager til psykisk sygdom

For at finde frem til den optimale behandling må jeg afklare personens symptomer på psykiatrisk lidelse og deres baggrund nærmere. Symptomerne kan være udløst af rent fysiske forhold som fx *systemiske sygdomme* eller lokaliserede sygdomme i hjernen. For eksempel kan depression udløses af stofskiftelidelser, visse hjernesygdomme (begyndende demens, Parkinsons sygdom) eller være en følge af hjertekar-sygdom eller en bivirkning til visse former for medicin. Det forsøger jeg at afklare ved

God kontakt

Tryghed

Udelukker akutte lidelser

Systemiske sygdomme: sygdomme der påvirker hele kroppen.

at spørge til fysiske symptomer og foretage en fysisk undersøgelse støttet af blodprøver, hjertekardiogram og evt. scanninger eller andre specialiserede undersøgelser.

Psykologiske årsager til psykisk sygdom

Psykisk sygdom kan også være udløst af grundlæggende psykologiske årsager, fx stress, traumer, kognitive vanskeligheder eller personlighedstræk som gør, at personen let "spænder ben" for sig selv. Ved mistanke om dette overvejer jeg at henvise til psykologisk undersøgelse og testning af fx IQ, evne til at fastholde opmærksomhed osv.

Standardiserede interviews

Endelig kan vi læger gøre brug af forskellige standardiserede interviews i udredningsfasen for at få et mere detaljeret indblik i personens psykiske problemer. Standardiserede interviews er en slags "sæt" af spørgsmål, som jeg kan støtte mig til for ikke at "overse" noget, således at jeg får spurgt ind til alle de symptomer, som typisk kan forekomme sammen. Det er vigtigt, fordi jeg ofte oplever, at patienterne også har symptomer, som de ikke fortæller om af sig selv simpelthen fordi de går rundt og tror, at det er symptomer eller oplevelser, som alle mennesker har, og som der ikke er noget unormalt i.

INDLÆGGELSE TIL OBSERVATION

Hvis patienten har svært ved at beskrive sine symptomer, eller hvis man af andre grunde er i tvivl om diagnosen, kan det også være en god ide at indlægge patienten til observation i nogle dage. Plejepersonalets observationer af indlagte patienter er nemlig af uvurderlig værdi, når jeg som læge skal finde frem til en diagnose. Personalet har stor ekspertise i at observere patientens adfærd, evne til kontakt, interesse i omgivelserne, måde at tale på, tanke-indhold, appetit, søvnmønster, evne til initiativ og til at tage beslutninger osv. Alle disse (og endnu flere) forhold kan nemlig være forstyrrede på karakteristiske måder ved psykiske lidelser, og det er ikke altid, at patienterne selv formår at fortælle om dette. På samme måde kan patientens pårørende ofte bidrage med vigtige oplysninger.

UNDERSØGELSER OG BEHANDLING

Som læge er det mit ansvar at rekvirere de undersøgelser, som er relevante for hver enkelt patient. Når disse er foretaget og svarene foreligger, er det mit ansvar at "samle trådene". På baggrund af det overblik det giver over patientens fysiske og psykiske problemer, tager jeg stilling til, hvilke typer af behandling patienten må forventes at kunne have gavn af. Herefter diskuterer jeg behandlingstyperne med patienten. Det er selvfølgelig vigtigt, hvad jeg mener, der hjælper patienten bedst, men det er også vigtigt at afveje den forventede effekt op mod de mulige bivirkninger. Det gør man så vidt muligt sammen med patienten.

Behandlingen omfatter en bred vifte af forskellige former for medicin og terapi, men også mere specialiserede behandlingsformer, fx magnetstimulation, lysterapi, elektrochok og i fremtiden måske også mindre operationer af forstyrrelser i hjernen.

Observere patientens adfærd

Når behandlingen er iværksat, følger lægen sammen med de øvrige personalegrupper op på virkningen af den. Som læge har jeg ansvaret for at justere og ændre behandlingen, hvis den ikke er effektiv, eller hvis den har uacceptable bivirkninger. Dette gøres naturligvis også i samarbejde med patienten. Den terapeutiske behandling af patienten kan såvel udføres af lægen som af andre faggrupper.

Samarbejdspartnere

Sideløbende med behandlingen kan der være andre samarbejdspartnere, som har brug for informationer og eller støtte. Det kan være pårørende, som kan være med til samtalerne med patienten, men det kan også være fx de sociale myndigheder eller patientens forsikringselskab, der beder om oplysninger til brug ved sagsbehandling, og så er det min opgave som læge at udfærdige attester. Al kommunikation med eksterne samarbejdspartnere sker naturligvis under hensyntagen til lægens tavshedspligt. Det vil sige, at jeg kun svarer på forespørgsler efter aftale med patienten.

TVANG

Endelig er der det særlige ved psykiatrien, at patienterne kan indlægges og behandles med tvang. Det sker heldigvis ikke så ofte, men det er nødvendigt, hvis patienten fx er i dyb krise og i overhængende fare for at begå selvmord, eller hvis patienten er så psykotisk, at han eller hun ikke kan tage vare på sit eget liv og helbred. I disse tilfælde er det min pligt som læge at bruge psykiatriloven, fordi alt andet ville være at svigte patienten. Lægen har ansvaret for at afgøre, om der skal bruges tvang, ligesom det er lægens ansvar at sikre, at loven overholdes, og at tvangen ophører hurtigst muligt igen. Brug af tvang efterfølges altid af en "efter-samtale", hvor episoden drøftes grundigt igennem, og heldigvis er patienterne som oftest taknemmelige bagefter.

LÆGE I PSYKIATRIEN

Overordnet er det lægelige arbejde i psykiatrien alsidigt og præget af et meget omfattende og vigtigt tværfagligt samarbejde med andre faggrupper, primært inden for sundhedssektoren. Nogle læger arbejder primært med terapi, mens andre specialiserer sig inden for den medicinske behandling, men som læge i psykiatrien er det vigtigt, at man kender godt til begge behandlingsformer, idet de begge er vigtige for behandlingen. Endelig er det vigtigt, at man interesserer sig for patienterne og deres historier, og er man født med denne nysgerrighed, så er arbejdet i psykiatrien helt fantastisk at beskæftige sig med!

Redigeret uddrag fra: *På Sporet af Psykiatrien, Håndbog, del 4 om de tværfaglige samarbejdspartnere*. Christian Ranegaard Jespersen og Hans Bo Rahbæk Banke, 2013.

Justere og ændre behandlingen

Pårørende

Lægens ansvar at sikre, at loven overholdes